

Rapport fra vurderingsutvalget for ny norsk skjønnlitteratur, lyrikk 2024

Det er to innkjøpsordninger for ny norsk skjønnlitteratur for voksne, en automatisk med seks årlige frister og en selektiv med to årlige frister. Formålet med ordningene er at det blir skapt, utgitt, spredt og lest ny norsk skjønnlitteratur for voksne. Kulturrådet stiller et minstekrav til utgivelsenes kvalitet, og innkjøpene skal samlet sett bidra til stor bredde i norsk litteratur. Gjennom den selektive ordningen tilrettelegges det for at nye utgivere kan få sine publiserte titler vurdert for innkjøp. For den selektive innkjøpsordningen forholder utvalget seg i tillegg til ordningens budsjettramme.

[Retningslinjer for den automatiske innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur for voksne](#)

[Retningslinjer for den selektive innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur for voksne](#)

Påmeldinger og innkjøp 2024

Automatisk ordning	2021	2022	2023	2024
Antall behandlede titler	79	68	76	62
Antall innkjøpt	70	58	69	59
Antall avslått	9	10	7	3
Innkjøpsprosent	88,6 %	85,3 %	90,8 %	95,2 %

Selektiv ordning	2021	2022	2023	2024
Antall behandlede titler	22	11	9	13
Antall innkjøpt	2	6	5	6
Antall avslått	20	5	4	7
Innkjøpsprosent	9,1 %	54,6 %	55,6 %	46,2 %

Format og målform 2024

Automatisk ordning	Behandlet	Innkjøpt	Avslått	Innkjøpsprosent
Både papirbok og e-bok	62	59	3	95,2 %
Kun papirbok	-	-	-	-
Nynorsk	14	14	-	100 %
Bokmål	48	45	3	93,8 %

Selektiv ordning	Behandlet	Innkjøpt	Avslått	Innkjøpsprosent
Både papirbok og e-bok	9	6	3	66,7 %
Kun papirbok	4	-	4	-
Nynorsk	3	1	2	33,3 %
Bokmål	10	5	5	50,0 %

Om utvalget

Vurderingsutvalget for innkjøpsordningen for skjønnlitteratur for voksne, lyrikk har i 2024 bestått av:

Thor Magnus Tangerås (leder) (1972), Oslo. Førsteamanuensis i anvendt litteraturvitenskap ved Høyskolen Kristiania. Lyriker.

Kjersti Bronken Senderud (1971), Innlandet. Lyriker og forfatter av to romaner.

Siri Gaski (1983), Nordland. Rådgiver ved Samisk bibliografi på Nasjonalbiblioteket. Frilans oversetter og kritiker.

Gunstein Bakke (1968), Gotland, Sverige. Poet, romanforfatter og oversetter.

Stian Johansen (vara) (1976), Telemark. Forfatter og bibliotekar.

Ingrid Nielsen (ekstraleser) (1968), Rogaland. Lyriker. Professor i nordisk litteraturvitenskap ved Universitetet i Stavanger.

M. Seppola Simonsen (ekstraleser) (1998), Oslo. Forfatter og kunstner.

For den automatiske innkjøpsordningen var det seks påmeldingsrunder i 2024, mens det var to for den selektive. Bøkene påmeldt til automatisk ordning behandles fortløpende på det første møtet etter at de er mottatt av utvalgsmedlemmene (under forutsetning av at utvalget har fått konsulentuttalelsene i tide hva gjendiktninger angår). Bøkene som er påmeldt til selektiv ordning behandles samlet for påmeldingsfristen, og utvalget prioriterer deretter titler i overensstemmelse med størrelsen på rammen for innkjøp. I utgangspunktet var rammene for innkjøp av bøker på selektiv ordning satt til to titler i 2024. Imidlertid ble det, takket være overføringer fra andre utvalgsordninger, mulig å kjøpe inn fire ekstra titler.

Utvalget har hatt seks møter, de to siste ble gjennomført i begynnelsen av 2025 for å få med de senest ankomne 2024-titlene. Møtene er gjennomført i Kulturdirektoratets lokaler og digitalt på zoom.

I lyrikkutvalget leser alle fire medlemmene alle bøkene. Møtet er organisert slik at alle medlemmer legger frem sin lesning og sine synspunkter på boka, før en diskusjon hvor ordet er fritt. Dette gir en svært grundig behandling. Hver bok blir drøftet med tilnærmet samme stringens før avgjørelsen om innkjøp eller avslag foretas. Hovedkriterier for vurdering av lyrikk er at det er et helhetlig litterært verk; at det innehar tilstrekkelige kunstneriske, språklige og håndverksmessige kvaliteter; og at verket må være underlagt et nødvendig redaksjonelt arbeid.

I noen tilfeller er ett av medlemmene inhabilt, da er utvalgets øvrige tre medlemmer beslutningsdyktige. Dersom flere medlemmer er inhabile, innkalles vara og ekstraleser. Mulig inhabilitet varsles og diskuteres i god tid før møtet, slik at vara eller ekstraleser har tid til å lese den aktuelle utgivelsen. I 2024 var det meldt inhabilitet i forbindelse med tre titler.

For at behandlingen skal ende med innkjøp eller avslag, kreves en flertallsbeslutning. Hvis det ikke blir flertall for innkjøp eller avslag i utvalget, blir vara og/eller ekstrasere innkalt og søknaden om innkjøp behandles på ny på det påfølgende møtet. I 2024 ble to titler behandlet på ny med vara og/eller ekstrasere. Listen har vært lav for å utsette beslutningen og innkalle ekstrasere når utvalget har funnet grunn til det.

Alle gjendiktninger blir lest av en ekstern konsulent med spesialkompetanse. Konsulenten vurderer gjendiktningen opp mot originalen og drøfter valg og løsninger. Uttalelsen konkluderer med anbefaling om innkjøp eller ikke. Uttalelsene er av høy kvalitet og utvalget tillegger dem stor vekt i vurderingene. I 2024 mottok utvalget 23 konsulentuttalelser.

Tendenser og analyser

Den norske samtidspoesien anno 2024 er livskraftig; den viser fram et mangfold av stemmer, uttrykk, tema og utsigelsesposisjoner. Det er stor bredde og variasjon både i form og innhold. Det finnes gode bøker skrevet i klassiske former (som f.eks. Ulrik Farestads *Det som bare er aske*), men det store flertallet av utgivelser kan plasseres innenfor en åpen modernistisk horisont med frie vers. Det er innenfor dette et stort spenn fra fortellende langdikt til sterkt fortettede dikt som krever langsom lesing. Innholdsmessig er spekteret vidt: fra samfunnsengasjert, økologisk og politisk poesi til kretsing rundt selvets identitet, relasjoner og aldring. Det finnes bøker med bred appell, som Brynjulf Jung Tjønnns *Norsk kjærleik*, og smale, avantgarde-inspirerte utgivelser som for eksempel Gunnar Berges *Området ytterst*. Stilmessig tenderer de fleste utgivelsene mot det nøkterne heller enn det høystemte, samtidig som mange av bøkene utfordrer dagligtalens diskurs og har et språkkritisk utgangspunkt. Flere av utgivelsene eksperimenterer med blandingsformer, der vekselbruk mellom typiske dikt og prosatekster forsøker å utvide poesiens handlingsrom.

Ingen av de innkjøpte titlene er multimediale eller har utpreget bruk av illustrasjoner.

Utvalget har behandlet i alt 75 bøker. Dette er vesentlig lavere enn for 2023, men nesten like høyt som for 2022. 31 bøker er skrevet av kvinner, 43 av menn og 1 av en ikke-binær. Det er påfallende at flertallet av forfatterne fremdeles er menn. Antallet bokmålsutgivelser er 58, mens 17 av bøker er skrevet på nynorsk. Alle de seks innkjøpte titlene på selektiv ordning er gjendiktninger.

Noen hovedtendenser

De tematiske hovedtendensene er i 2024 mer eller mindre de samme som de har vært de siste årene: familierelasjoner, økologi, feminisme, minoritetserfaringer, utenforskap og ensomhet, aldring. Samtidig finnes det unike bøker som omhandler spesielle miljø, epoker

eller diskurser, som Martin Svedmans *Finans* og Nils-Øyvind Haagensens *Litteraturvitenskap på 90-tallet*.

Det finnes flere utgivelser som eksplisitt dreier seg om naturtap, truede arter og redusert biodiversitet. En av disse er Torhild Wardenærs *Eks jordisk*, som kanskje kan betegnes som en form for lyrisk konseptualisme. Boka veksler mellom oppramsing av arter fra rødlista, og dikt som behandler konkrete lavsorter og fugler i perspektiver fra kultur, historie og mytologi. Det finnes en rekke titler som har en mer indirekte inngang til behandling av menneskets forhold til dyr og natur. Flere debutanter markerer seg med sterke samlinger her, blant andre Ida Hove Solberg, *Var det grønt*, Johanna Lundbergs *Salamanderhånd* og Hilde Tobro, *Rådyra sirkler rundt oss når vi sover*.

Utforskningen av familierelasjoner og problematikk knyttet til å bli forelder er en markant tendens. Det kan være sorgen over å miste en forelder, som i Svanhild Amdal Telnes' bok *Munn mot tømmeret*, eller et minnearbeid over barndom og relasjoner som går tapt, slik som i *Vekten av vindblåste trær* av Tomas Marco Blatt. En utgivelse som kombinerer økologi i form av ekstremvær med bearbeiding av minner fra barndommen er Guro Hoftuns *Månelandinga*. Ingvild Lothe skriver om det å få barn og leve på kanten av naturen i boka *Barnet er som skåret ut av tung silke*. Familie i et fremmedkulturelt perspektiv behandles av blant andre Sadik Qaka i *Bestemors bok*, som er del av Aschehougs tospråklige serie, og Grethe Fatima Syéd i sin meditasjon over farens liv, *Og så vi med våre mangonyrer*.

Krigen i Ukraina danner bakteppet for Artur Drons dikt fra fronten i *Det var vi som var her*, gjendiktet til norsk av Mikael Nydahl og Martin M. Sørhaug. Diktene er en form for vitnesbyrd hvis strategi er å vende seg bort fra selve krigen, til samholdet mellom soldatene. Jordi Grahams samling *Til 2040* (gjendiktet av Casper André Lugg og Monica Aasprong) reflekterer over grunnvilkår i møte med en eskalerende teknologisk utvikling og den virtuelle verdens betydning.

Mange utgivelser kretser rundt spørsmål om identitet, tilhørighet, ensomhet og utenforskap. *Hjertet er ei rabiatt bikkje* av debutanten Mira Hussain dreier seg om å vokse opp i en drabantby og finne sin plass mellom to kulturer. Kristian S. Hæggernes' omfangsrike og formbevisste diktsamling *Nattens rygggrad* utforsker mannlig ensomhet og manglende tilhørighet. Å bli eldre, miste foreldre og forberede seg på sin egen alderdom og død er også et gjennomgangstema. Her kan nevnes Endre Ruset, Erling Indreeide, Hildegunn Dale og Kristin Berget.

En annen tendens som har gjort seg gjeldende også i 2024 er praksisen med å skrive opp mot litterære forelegg og bearbeide kanoniserte diktverk. Erlend Skjetne skriver seg inn i både diktene og livshistorien til Olav Nygard. Alice Oswalds *Minnesmerke* tar utgangspunkt i

Iliaden, og fletter sammen de falne soldatenes skjebner med Homers similer for å kaste nytt lys på krigens brutalitet.

Gjendiktninger til norsk representerer en betydelig andel av poesien som kjøpes inn; nesten tyve prosent. Gjendiktninger beriker litteraturen som utgis på norsk. Hovedtyngden av det som blir gjendiktet er samtidspoesi; fra svensk, dansk, islandsk, fransk, engelsk og tysk. Det er både gjendiktninger av enkeltverk, men også antologier som for eksempel *Ny amerikansk poesi 2*. Men også klassikere blir gjendiktet, blant andre Aiskhylos og Ovid. Også i 2024 må Gyldendals Kanon-serie som består av gjendiktninger fra antikken, framheves. Serien er godt redigert og utmerker seg med filologisk grundighet: for- og etterord, noteapparat som gir nødvendig informasjon om de 2500–2000 år gamle verkene. Uten disse paratekstene ville verkene vært mindre tilgjengelige for lesere i dag. Vurderingsutvalget for lyrikk har flere ganger diskutert behovet for forord/etterord i gjendiktninger – det er ikke til å komme forbi at noen gjendiktninger lider under å mangle slike. Det er stort sett et gode når gjendiktninger utstyres med forord; det gir lesere bedre grunnlag for å forstå diktene og den historiske og kulturelle sammenhengen diktene er skrevet i. Det kan også være momenter ved gjendiktningen som trenger utdypning og begrunnelse. Thea Selliaas Thorsen har brukt mange år på å gjendikte Ovids *Metamorfoser*. Det høyst informative forordet er forbilledlig og gir en informativ og underholdende inngang til et hovedverk i litteraturhistorien.

Vinner av Tarjei Vesaas debutantpris for 2024 gikk gledelig nok til lyrikeren Anna With. I *Eplet*, nesten utforskes forholdet mellom språk og virkelighet gjennom et sansevert og selvrefleksivt uttrykk. Når det gjelder antallet debutanter, merker utvalget seg at på automatisk innkjøpsordning er antallet utgivelser det samme som året før: 10 debutanter i 2024. På selektiv ordning gikk antallet debutanter ned fra 4 i 2023 til 3 i 2024. Antallet er gjerne et utslag av tilfeldigheter, men kan også ha å gjøre med forlagenes økonomi og endringer i bokmarkedet. Utvalget vil følge utviklingen.

Et nytt forlag, Existenz, har markert seg sterkt. Av de 6 titlene på selektiv ordning, er hele fem av dem utgitt på Existenz. Alle disse er gjendiktninger og av høy kvalitet både hva oversettelse, etterord og redaksjonelt arbeid angår. De spanner dessuten fra det klassiske (Martials *Epigrammer*) via det modernistiske (DH Lawrence) til det postmodernistiske (UKON). Utvalget ble orientert om at det var økonomi som bare tillot innkjøp av to titler på selektiv ordning andre halvår 2024. Under behandlingen av bøkene kom utvalget frem til at det var seks titler det ønsket innkjøpt. Utvalgsleder tok kontakt med sekretariatet for å høre om det var mulig å få overført midler fra selektiv ordning hos andre utvalg for å kunne kjøpe inn alle de seks titlene. Dette ble godkjent. Utvalget vil takke for smidigheten.

På automatisk innkjøpsordning var det i år tre titler som ikke ble kjøpt inn (innkjøpsprosent

på 95 %, mot 91 % i 2023), på selektiv ordning ble seks kjøpt inn (innkjøpsprosent på 46 %, mot 56% i 2023). Diskusjonene som ender med avslag, er ekstra grundige. Et eksempel på hva som til slutt kan bli utslagsgivende når en tittel får avslag, er at diktene oppleves som trivielle og endimensjonale; det mangler perspektiver og dybde som kan løfte språket. Utvalget har diskutert om stoffet i slike tilfeller ville vært tjent med å få en romanform. En annen type problem kan være at diktets mest fremtredende språklige og klanglige virkemiddel, rim og rytme, blir praktisert for enkelt. Diktene lider under håndverksmessige mangler. Flere av titlene på selektiv ordning som får avslag kombinerer gjerne tekster og illustrasjoner, uten at uttrykkene har høy nok kvalitet hver for seg eller sammen.

Også i år har det iblant vært store forsinkelser i både utsendelser av bøker fra forlag og av konsulentuttalelser. Dette gjør at behandlingen av bøkene må utsettes til senere møter. I noen tilfeller har forsinkelsene ført til at noen av medlemmene har måttet lese verkene elektronisk (pdf) heller enn fysisk. Dette er verken ønskelig eller heldig – da bøkene skal vurderes som helhetlige, estetiske verk.

Avslutningsvis vil utvalget si at ordningen fungerer godt, og at utgivelsene av norsk og oversatt poesi på større og mindre forlag beriker språket og kulturen på en uvurderlig måte.

Vedlegg

Påmeldinger og innkjøp fordelt på forlag i 2024 – automatisk ordning:

Forlag	Behandlet	Innkjøpt	Avslått
AUDIATUR BOKHANDEL AS	3	3	-
BONNIER NORSK FORLAG AS	2	2	-
CAPPELEN DAMM AS	2	2	-
CAPPELEN DAMM AS AVD FORLAG	11	9	2
EFREM FORLAG AS	1	1	-
FORLAGET OKTOBER AS	8	8	-
GYLDENDAL NORSK FORLAG AS	18	18	-
H ASCHEHOUG & CO W NYGAARD AS	6	6	-
HANNE ELISABETH BRAMNESS VAAGES FORFATTERVIRKSOMHET OG APRIL FORLAG	1	1	-
SOLUM BOKVENNEN AS	4	4	-
STIFTINGA DET NORSKE SAMLAGET	5	5	-
SVEIN LANSER	1	-	1
Totalt	62	59	3

Påmeldinger og innkjøp fordelt på forlag i 2024 – selektiv ordning:

Forlag	Behandlet	Innkjøpt	Avslått
BOOEKA VULKANISTERNA AS	1	-	1
EXISTENZ FORLAG AS	5	5	-
GIUTBOK.NO AS	1	-	1
IDUT AS	1	-	1
INGRID VAN DER VELDE FOTOGRAFERING	1	-	1
LO FORLAG	1	1	-
SANDE HANSEMANN FORLAG	1	-	1
SKAMLØST FORLAG AS	1	-	1
STRØMME BØKER	1	-	1
Totalt	13	6	7